

Participatieve Garantiesystemen

Nature & Progrès (N&P)

Locatie: Frankrijk (plus enkele lokale groepen in Spanje en Portugal)

Productiemethode: Biologisch, Nature & Progrès-standaard (goedgekeurd door IFOAM)

Aantal producenten: 1151 gecertificeerde producenten

Aantal eters: 821 consument-leden

Type producten: Plantaardige en dierlijke producten, honing, oesters, verwerkte voedingsmiddelen, wijn, bier, bakkerijen, zeezout, cosmetica, schoonmaakmiddelen, biologische meststoffen

Afzetkanalen: Farm-gate, boerenmarkten, biologische beurzen, biologische winkels en verwerkers

Startdatum: 1972

Pioniers op het gebied van certificering

Nature & Progrès (N&P) is een Franse vereniging van producenten en consumenten die samenwerken om een landbouwmodel te promoten dat het milieu, mensen en dieren respecteert. N&P is in 1964 opgericht door landbouwkundigen, artsen, boeren en consumenten, die zich zorgen maakten over het toenemende gebruik van landbouwchemicaliën en de daarmee gepaard gaande schade voor de gezondheid en het milieu, en is een pioniersorganisatie voor biologische landbouw.

Al in 1972 heeft N&P de eerste standaarden voor biologische landbouw opgesteld, als een technisch referentiekader dat de toepassing van de grondbeginselen van de organisatie zou vergemakkelijken. De standaarden leggen de basis voor een certificeringssysteem dat transparant is, producenten toegang verleent tot het N&P-label en dat samenwerking en onderlinge steun aanmoedigt. De participatieve aanpak van N&P ontstond lang voordat nationale regelgeving voor biologische landbouw werd aangenomen en voordat certificering door derden de gangbare aanpak werd in de biologische landbouw.

De PGS werd ontwikkeld onder leiding van landbouwkundigen en technici van N&P, die een vereniging van adviseurs voor biologische landbouw vormden (Association de Conseillers en Agriculture Biologique - ACAB). Deze adviseurs beoordeelden de praktijken van de producenten en brachten verslag uit aan een comité voor goedkeuring en controle (Commission Mixte d'Agrément et de Contrôle - COMAC), dat was samengesteld uit consumenten en producenten en dat verantwoordelijk was voor de besluitvorming over certificering. Het ACAB werd opgeheven in de jaren 1990, toen duidelijk werd dat het certificeringsmodel van N&P niet zou worden erkend in de EU-verordening inzake biologische productie die op dat moment werd ontwikkeld. Toen het ACAB verdween, namen de plaatselijke groepen de leiding in de PGS op zich, een rol die zij nu nog steeds vervullen.

Veelgehoorde redenen waarom producenten zich aansluiten bij N&P zijn de mogelijkheden voor wederzijdse ondersteuning en technische uitwisseling, naast de gedeelde landbouw-, sociale en economische waarden en praktijken. N&P staat voor een holistische benadering van de landbouw, waarbij de menselijke schaal van de activiteiten centraal staat, evenals solidariteit tussen de betrokkenen en een focus op lokale netwerken en markten. Het N&P-label is een instrument waarmee producenten deze waarden en de kwaliteit van hun producten aan de consument kunnen communiceren.

Wie zijn er betrokken bij de PGS

Het bestuursmodel van N&P is gebaseerd op horizontaliteit en collectieve besluitvorming. Volgens de aanpak waarbij de mens centraal staat, is deze PGS tot stand gekomen via kennisdeling, solidariteit en collectief ontwikkelde praktijken. Het initiatief steunt op de ervaring en knowhow van landbouwers en verwerkers, de professionele vaardigheden van technici, en de verwachtingen plus het externe perspectief van consumenten. Zij putten kracht uit het feit dat zij elkaar kennen en nauwe betrekkingen onderhouden: producenten en consumenten ontmoeten elkaar regelmatig en bespreken hun werkwijzen op beurzen en markten, via landbouwcoöperaties, verenigingsvergaderingen en collectieve werkprojecten.

Lokale groepen vormen de kern van de organisatiestructuur. Momenteel zijn er 35 actieve lokale groepen, samengesteld uit lokale consumenten, producenten en verwerkers die lid zijn van N&P. De meeste lokale groepen hebben hun eigen lokale comité voor goedkeuring en verificatie (COMAC) en coördineren de certificering van de leden van de groep.

Vertegenwoordigers van alle lokale groepen komen samen in de Federale Raad voor N&P, terwijl afgevaardigden van de lokale COMAC's zitting hebben in de Federale COMAC.

Deze twee federale organen hebben verschillende functies. De Federale Raad voor N&P neemt beslissingen over het algemene beleid van de Federatie. De federale COMAC keurt de lokale COMAC's goed, controleert de certificeringsrapporten die op lokaal niveau worden opgesteld en kan worden geraadpleegd in geval van conflicten of onenigheid. De Federale COMAC coördineert ook de certificering namens plaatselijke groepen die geen eigen COMAC beheren en voor producenten die gevestigd zijn in regio's zonder plaatselijke groepen.

N&P heeft ook een federaal kantoor waar 8 medewerkers zorgen voor alle administratie en coördinatie die op nationaal niveau nodig is. Drie van de medewerkers zijn uitsluitend verantwoordelijk voor de algemene coördinatie en het beheer van het N&P-label en de PGS-certificering.

Het belangrijkste besluitvormingsorgaan is de Algemene Vergadering (AV) die jaarlijks plaatsvindt en waarvoor alle N&P-leden worden uitgenodigd. De AV beslist over de algemene koers van de Federatie.

De taak van het opstellen en herzien van de standaarden is toebedeeld aan technische comités die worden gevormd telkens wanneer de behoefte zich voordoet. De comités staan open voor alle leden. Hun werkzaamheden staan onder toezicht van het Intern Technisch Comité, een permanente structuur bestaande uit professionele leden die hun specialismen vertegenwoordigen (tuinbouw, bakkerij, bijenteelt, zout, cosmetica, enz.) en consumentenleden.

Consumenten spelen een belangrijke rol in dit PGS initiatief, aangezien zij van essentieel belang worden geacht voor de transparantie en de onpartijdigheid. De consumenten kunnen actief deelnemen aan het garantieproces door bedrijfsbezoeken bij te wonen en deel te nemen aan de discussies van de lokale en nationale comités, maar ook door moeite te doen om de organisatie, de werking en de ontwikkeling van de PGS te begrijpen en er een bijdrage aan te leveren.

De werking van het Participatieve Garantiesysteem

Nature & Progrès legt bijzondere nadruk op korte distributiecircuits en buurtmarkten. Veel producenten verkopen hun producten rechtstreeks aan de consument via de verkoop op de boerderij, boerenmarkten of biologische beurzen.

Een van de grootste retailers in biologische producten in Frankrijk, Biocoop, is ook een belangrijk afzetkanaal geworden. Sinds 2011 worden N&P PGS-gecertificeerde producten aanvaard en verkocht in Biocoop-winkels zonder bijkomende certificering door een derde partij. Om aan andere biologische retailers of verwerkers te kunnen verkopen, hebben N&P-producenten echter meestal een aanvullende third party biologische certificering nodig.

Het scala aan producten is breed en er zijn N&P-standaarden ontwikkeld voor de volgende gebieden: plantaardige productie; aromatische en geneeskrachtige kruiden; veeteelt; bijenteelt; oesterkweek; voedselverwerking; wijn- en bierproductie; bakkersproducten, zeezout-productie; cosmetica, schoonmaakmiddelen en detergenten; en meststoffenproductie.

N&P beschouwt biologische landbouw als een holistische landbouwmethode die de vruchtbaarheid, gezondheid en diversiteit van de leefomgeving in stand houdt en ook rekening houdt met sociale solidariteit. Daarom worden onderwerpen als de sociaaleconomische rechtvaardigheid in de handel en de autonomie van boeren belangrijk geacht en beoordeeld via de PGS.

Een van de belangrijkste verschillen tussen dit PGS-initiatief en certificering door derden is het grote belang van vooruitgang en verbetering. Producenten die lid zijn van N&P verplichten zich er niet alleen toe de voorschriften in de standaarden na te leven, maar gaan ook een proces van ontwikkeling en voortdurende verbetering aan. In 2003 heeft de vereniging een handvest goedgekeurd dat zelfs verder gaat dan biologische regelgeving en onderwerpen bestrijkt als arbeidsomstandigheden, energie, afval en verpakking en eco-bouwen. Tijdens de jaarlijkse bedrijfsbezoeken reflecteren de producenten ook over hun praktijken en behoefte voor verbetering met betrekking tot onderwerpen uit het handvest, met behulp van een instrument dat "NESO-kompas" wordt genoemd.

Het PGS proces

Het certificeringsproces bestaat uit drie belangrijke stappen: de jaarlijkse bedrijfsbezoeken, de besprekingen in de plaatselijke COMAC-vergaderingen en de afgifte van de certificeringen door de federale COMAC.

Alle aangesloten producenten krijgen jaarlijks een bedrijfsbezoek, dat gewoonlijk door de plaatselijke groepen wordt georganiseerd en wordt uitgevoerd door kleine teams bestaande uit ten minste twee personen: een producent (meestal een collega-producent) en een consument, die beiden lid zijn van N&P en een training hebben gevolgd. Tijdens deze bezoeken evalueert en bespreekt het team de praktijken met de producent aan de hand van verschillende instrumenten, waaronder checklists voor elk type productie en het NESO-kompas. Het doel van de bezoeken is niet alleen de naleving van de standaarden en het engagement ten aanzien van het N&P-handvest te beoordelen, maar ook de producent te begeleiden in het proces van voortdurende verbetering. Na het bezoek stelt het team een verslag op met hun waarnemingen en bevindingen.

Tijdens lokale COMAC-vergaderingen komen producenten en veldbezoekteams bijeen om alle afgelegde bezoeken te evalueren en te bespreken. De teams brengen verslag uit over hun bezoeken, over de inspanningen die de betrokken producenten hebben

verricht, over eventuele problemen die zij hebben ondervonden en over eventuele kwesties die zij hebben aangetroffen in verband met de naleving van de standaarden of van het Handvest. De betrokken producenten hebben de gelegenheid om vragen van de COMAC leden te beantwoorden of hun eigen standpunt naar voren te brengen. Deze vergaderingen bieden ook de mogelijkheid voor alle betrokkenen om problemen waar ze tegenaan lopen te bespreken en om technisch advies te krijgen.

Vervolgens beslissen de deelnemers aan de COMAC vergadering per stemming of zij vinden dat de producenten aan de standaarden voldoen en PGS-certificering kunnen krijgen. De resultaten en het advies over de certificering worden geregistreerd in rapporten die de lokale COMAC's voor elke producent opstellen en naar de Federale COMAC sturen. In deze verslagen wordt ook gewezen op de sterke en zwakke punten die zijn vastgesteld, onder verwijzing naar het handvest, en op de eventueel voorgestelde verbeteringen. Hoewel de dossiers nooit anoniem zijn, vindt de stemming plaats in afwezigheid van de betrokken producent.

Tenslotte gaat de federale COMAC na of de adviezen van de plaatselijke COMAC's adequaat zijn en geeft zij de officiële certificering af. In gevallen waarin de verslagen discrepanties vertonen, of wanneer de COMAC's om een interventie verzoeken, behandelt de Federale COMAC dit rechtstreeks in overleg met de plaatselijke leden. Indien een COMAC geen advies heeft kunnen uitbrengen, of indien er een geschil ontstaat, kunnen de lokale partijen de Federale COMAC verzoeken een beslissing te nemen.

Deze scheiding van verantwoordelijkheden tussen de lokale en federale COMAC's heeft meerdere voordelen. De plaatselijke COMAC kan technische kwesties ter plaatse behandelen zonder de last van eventuele belangenconflicten die uit de besprekingen zouden kunnen voortvloeien. De federale COMAC kan focussen op haar eigen taak en kan garanderen dat de besluiten over certificering consistent zijn.

De procedure is enigszins anders voor producenten die buiten het werkgebied van een plaatselijke COMAC zijn gevestigd. In deze gevallen plant de federale COMAC de bedrijfsbezoeken en selecteert en instrueert zij inspecteurs, die vervolgens het bezoek afleggen in plaats van het lokale team. De data worden van tevoren aangekondigd en meegedeeld, zodat plaatselijke consumenten en producenten zich desgewenst bij de inspecteur kunnen voegen tijdens het bezoek. De evaluatie van de door de inspecteur opgestelde verslagen van het veldbezoek en de besluitvorming over de certificering van individuele producenten vinden achteraf plaats, rechtstreeks in federale COMAC-vergadering.

Financiering van de PGS

Het N&P-systeem steunt sterk op vrijwilligerswerk en de betrokkenheid van de belanghebbenden. De belangrijkste uitgaven voor de PGS bestaan uit salarissen, vergader- en reiskosten en vergoedingen voor speciale diensten (zo worden de inspecteurs die individuele landbouwers bezoeken doorgaans betaald). Alle acht werknemers van het federale bureau dragen op de een of andere manier bij aan de N&P PGS, en drie van hen houden zich uitsluitend bezig met het beheer van de PGS-certificering.

De PGS wordt gefinancierd met bijdragen van de gecertificeerde leden. Elke producent betaalt de jaarlijkse N&P lidmaatschapsbijdrage (momenteel 20 euro voor individuen en kleine organisaties) en een vaste vergoeding voor PGS-coördinatie en veldbezoeken (momenteel 180 euro). Naast deze jaarlijkse bijdragen betalen de producenten ook een variabel bedrag dat in verhouding staat tot hun omzet. Deze inkomsten worden verdeeld tussen de federale en de lokale COMACS om de uitgaven op beide niveaus te dekken.

Andere inkomstenbronnen van N&P zijn contributie van consumenten, tijdschriftabonnementen, de organisatie van beurzen, donaties en steun van stichtingen voor specifieke activiteiten.

Wettelijk kader

De Federatie Natuur & Progrès is sinds 1964 geregistreerd als een non-profit organisatie. Zij creëerde een van de eerste biologische labels lang voordat nationale overheden begonnen met het ontwikkelen van biologische regelgeving. In de jaren tachtig kreeg de vereniging van de Franse regering toestemming voor haar standaarden, maar de PGS werd nooit officieel erkend. In 1995 reguleerde de Europese Unie de biologische landbouw en stelde zij de eerste Europese Biologische Regelgeving vast. N&P nam bewust de beslissing om zich niet te houden aan de vertrouwelijkheids- en onafhankelijkheidscriteria die vereist zijn voor de accreditatie van third party certificeringsinstanties, maar om vast te houden aan de PGS-benadering om het hoge niveau van transparantie en solidariteit te behouden.

Bijgevolg mogen producenten die alleen door N&P zijn gecertificeerd volgens de huidige Franse en Europese regelgeving geen biologische claims maken, hebben zij geen recht op subsidies uit overheidsfondsen voor biologische landbouw, zoals bijvoorbeeld regionale inspectiesubsidies, belastingvoordelen, steun voor omschakeling, investeringssteun, enz. Bovendien kunnen zij soms moeilijkheden ondervinden bij de toegang tot de markt, bijvoorbeeld afwijzing door sommige biologische winkels, beurzen of handelsbeurzen; grondstoffen die door andere marktdeelnemers niet officieel als biologisch worden erkend.

Momenteel is slechts ongeveer een derde van de N&P PGS-gecertificeerde producenten ook biologisch gecertificeerd, juist omdat dit vereist is om erkend te worden als biologische in de Europese Unie (EU). De N&P-standaarden gaan echter verder dan wat de EU-verordening voorschrijft, en heeft extra toepassingsgebieden (bijv. cosmetica) en criteria (bijv. een lagere veebezetting, een verbod op het houden van dieren zonder land, een lager aantal behandelingen, beperkingen in de wijnbereidingsmethoden), evenals veel hogere ambities: de producenten van N&P verbinden zich tot voortdurende verbetering en 'best practices'.

Advies aan CSA Nederland

Zorg ervoor dat u begint met een goed begrip van uw situatie, inclusief een goede afweging of PGS wel kan werken in de gegeven context. Hebben de belanghebbenden een gemeenschappelijke visie? Op welke behoeften is de PGS gericht? Welke criteria zijn belangrijk voor de stakeholders? Wat moet er worden gedaan om deelname te bevorderen? Zal iedereen bereid zijn om transparant te zijn over hun praktijken? Hoe de besluitvorming te organiseren en beheren? Zorg ervoor ook een duidelijk kader voor samenwerking te ontwikkelen.

Bronnen:

- **Interview en aanvullende informatie van Lise Guillermin, administratief en financieel directeur van Nature & Progrès.**
- **N&P Website: <https://www.natureetprogres.org/>**
- **Participatory Guarantee System. Case studies from Brazil, India, New Zealand, USA, France, IFOAM – Organics International 2008**